

Janvāra nogalē Ikšķilē tikās seno kultūraugu sēklu lolotāji no visas Latvijas, arī no Cēsīm un Priekulei novada. Dārzkopji pārbaudīja zināšanas praktiskajā botānikā un agronomijā, kā arī mainījās ar sēklām.

LĪGA EGLĪTE

Ikgadējā vēsturisko kultūraugu sēklu lolotāju saietā dalībnieki piedalījās NORDPLUS projekta "Growing Seed Savers" divu dienu mācībās, iegūstot sertifikātus un kļūstot par savas jomas vēstniekiem, lai, atgriežoties mājās, varētu dalīties arī ar zināšanām. Kopā ar Lietuvas, Igaunijas un Dānijas sēklu lolotājiem tapšanas stadijā ir mājaslapa <https://growingseedsavers.org/>, kurā tiks uzkrāta publikācija, vēsturisko šķirņu un audzētāju datu bāze. Savukārt mācību materiāla "Ceļvedis sēklu lološanā" sagatavošanā padomus snieguši Dānijas speciālisti, jo viņu valstī sēklu lolotāju organizācija darbojas jau 30 gadus un apvieno 800 biedrus.

Mainīšanās un dalīšanās ar seno kultūraugu sēklām ir zināma visā pasaulē, ar to nodarbojas arī kaimiņvalstīs - Lietuvā un Igaunijā. Lai gan ne viens vien Latvijas profesionālais dārzkopis raugās uz šo procesu skeptiski, jo vēsturiskās šķirnes nav tik ražīgas, lai kļūtu par lielā tirgus "spē-

Tiekas topošie seno kultūraugu lolotāji

lētāju", tomēr kuluāru sarunās godīgi atzīstas, ka "vecmāmiņas dārzā zirņi, gurķi un burkāni bija garšīgāki nekā mūsdienās". Sēklu lolotāji ir brīvprātīgie, kuri gadiem audzē mantotās šķirnes, veido kolekcijas, dodas ekspedīcijās pa apkārtni, tiekas ar iedzīvotājiem un rosina dārzos meklēt izzūdošus retumus. Tas vairāk ir vaļasprieks, taču var savu darbību pieteikt dārzu kolekcionāru reģistrā, iegūstot tiesības sēklas audzēt realizācijai par maksu.

Par botāniku un praktiskām lietām saistoši stāstīja bioloģijas doktore Anta Sparinska no Bulduru Dārzkopības vidusskolas: "Sēklu pirkšana ir izlaidība un smuko paciņu vilinājums. Katram dārzkopim ir sava pieredze, zināšanas no senčiem, savi augi un ticība, kā jādara. Kur katram glabājas sēklas no pagājušā, no aizpagājušā gada? Virtuves skapīšos, atvilktnītēs, arī pie spoguļa saspaušanas sēklu paciņas. Vajag eksperimentēt un ļauties sēklu priekam, taču, izņemot pašu dārzā vāktās, par internetā, tirgū vai veikalā pirktajām nav zināma patiesā izcelsme. Savējam ir labās īpašības: lētāk, klimatam piemērotas, saglabā auga garšas īpašības, rada neatkarības sajūtu - mācēšu sevi pabarot. Sēklu audzēšana ir mūžīgs process."

Ar līdzpaņemtajām sēklām un

to "biogrāfijām" iepazīstināja 11 dārzkopji, stāstot par izcelsmi un audzēšanas īpatnībām. Visvairāk piedāvājumā bija dažādas raibās pupas un cukurzirņi. Arī skolotāja no Kandavas Inga Jefremova bija atvedusi pupas: "Ar sēklu lološanu nodarbojos tikai divus gadus, daru to kopā ar bērniem. Piedāvāju zemo, raibo pupiņu izlasi, kas neaug augstu, ap metru, bet tā jauki saķeras kopā. Nevar agri sēt, kā ierasts, maija sākumā, jo var nosalt. Ikdienā pupas izmantoju skolā radošajās nodarbībās, veicam dažādus vingrinājumus."

Sēklu lolotāji ir brīvprātīgie, kuri gadiem audzē mantotās šķirnes, veido kolekcijas, dodas ekspedīcijās pa apkārtni, tiekas ar iedzīvotājiem un rosina dārzos meklēt izzūdošus retumus.

Launkalnes dārznieks Aigars Rubiķis no permakultūras saimniecības "Zadiņi" pārsteidza ar pašaudzēto burkānu, spinātu, balto redīsu un kajennas piparu sēklām. Jau šo sezonā Cēsu viduslaiku pils dārzā tiks izmēģināta sēklu maiņa iegūtā violeto burkānu šķirne, kuras senākā izcelsme ir Bre ciemats Šveicē.

Vislielāko kolekciju bija atvedusi igauņiete Tia Morfina, kuras saimniecību Mehkli ciemā sauc "Vecmāmiņas dārzis" (Vanaema Aed). Viņa piedāvāja 60 dažādu kultūraugu sēklas un bija paņēmusi līdzī patiešām īstus retumus, piemēram, 200 gadu senas kaļu šķirnes sēklas no Sāremā salas un vecvecmāmiņas garos saldus zirņus.

Arta Kronberga, Agroresursu un ekonomikas institūta Priekulei pētniecības centra vadītāja pētniece, piedāvāja vietējās sojas šķirni, kuras izcelsme meklējama pirmskara Latvijas laikā: "Man ir liela interese par vairākām augu sugām, viena no tām - kaņepes. Ģēnu bankā šobrīd ir trīs šķirnes: 'Sidrabe', 'Adzelvieši' un 'Pūriņi'. Ja jums dārzos ir vietējās kaņepes, kas tur augušas 20-30 gadus, priedzē, ja sēklas nonāktu arī pie manis, jo tiek veidota kolekcija. Otra suga ir vietējā tabaka, kurai vēlamies pamēģināt selekciju, lai izstrādātu

augu aizsardzības līdzekļus."

Tiem, kuri nolēmuši uzsākt vēsturisko kultūraugu šķirņu pavairošanu, ieteicams iekārtot "Dārznieka dienasgrāmatu" ar ikdienas darbu tabulu un dārza shēmu. Visu dienā paveikto nav iespējams vakarā atcerēties, tādēļ šo informāciju darba gaitā vērts pierakstīt: kurā dobē kādas sēklas, no kurienes, kura gada, kāds sēšanas dziļums, augšnes apstrāde, kādi laika apstākļi un citi zīmīgi fakti. Ievāktajām sēklām jāveido kartotēka, katra gada ražas paciņas jāmarķē, svarīgi atzīmēt ievākšanas gadu, senāko zināmo izcelsmi (kurš devis, dāvinājis vai kur pirkts), ja ir, tad arī senāko nosaukumu. Nav ieteicams sēklas glabāt plastmasas maisiņos, avīžu tūtās. Par labāko fasējumu dārznieki atzinuši stikla burkas, var kontrolēt, vai nav ieviesušies kaitēkļi. Ja sēklas paredzēts dot citiem, svarīgi pārliecināties par to dīdžību.

Ikšķiliete, skolotāja Sandra Stabinge, sēklu lolotāju kustības aizsācēja Latvijā, jauno dārza sezonu sākot, novēlēja: "Svarīgi, lai mēs visi kopā kļūtu gudrāki, ziņošāki un sēklu saglabāšanu veiktu atbildīgi. Ja ikviens atrastu kaut vienu savas dzimtas kultūraugu, cik bagāti mēs kļūtu!" □

Kā iekļaut kultūras un dabas mantojumu tūrismā

Lai attīstītu un pilnveidotu prasmes un zināšanas kultūras un dabas mantojuma iekļaušanai tūrisma piedāvājumā, ir iespēja bez maksas pieteikties pieaugušo mācību kursam "Kultūras mantojums un pievilcīga dzīves vide". Mācības notiks Eiropas Savienības finansētās "Erasmus+" programmas projekta "SPE.C.H.A.L.E." ietvaros. "SPE.C.H.A.L.E." kursa programma ļaus attīstīt un pilnveidot prasmes un zināšanas kultūras un dabas mantojuma iekļaušanai tūrisma piedāvājumā.

Vidzemes plānošanas reģions informē, ka pieteikties aicināts ikviens interesents: gan amatnieki, gan zemnieki, gan tie, kas jau šobrīd ir iesaistīti vai organizē tūrisma aktivitātēs, gan arī bezdarbnieki. Galvenā ir motivācija - mācību dalībniekam jābūt stingrai pārliecībai, ka kultūras mantojumu iespējams veiksmīgi integrēt tūrisma piedāvājumā.

Plānotais mācību norises ilgums no 2.marta līdz 18. decembrim. Programma ietver gan tiešsaistes kursus, gan klātienē aktīvitātes. Apmācības notiek tiešsaistē. Kursu programma ir sadalīta četrās pamattēmās jeb kursu moduļos: kultūras mantojums; mārketinga/tirgvedība; komunikācija; uzņēmējdarbība. Moduļi

ir savstarpēji neatkarīgi, tos iespējams apgūt gan pa vienam, gan arī visus kopā. Apmācību programma būs pieejama īpaši veidotā platformā, kas izveidota <https://www.spechaleerasmus.eu/>.

Nelielam skaitam dalībnieku būs iespēja doties septiņu dienu garā zināšanu un pieredzes apmaiņas braucienā uz Horvātiju šī gada novembrī (izmaksas tiks segtas no projekta budžeta).

Tiešsaistes kursi un klātienē aktīvitātes notiks latviešu valodā, taču pieredzes apmaiņas brauciena darba valoda - angļu.

Vietu skaits ierobežots. No Latvijas mācībām iespējams pieteikties 24 personām, īpaši tiek uzsvērts, ka mācībās var piedalīties tikai pilngadīgas personas. Interesentiem līdz 10. februārim plkst. 17 jāreģistrējas Vidzemes plānošanas reģiona mājaslapā.

Līdzīgas mācības notiks arī citās projekta "SPE.C.H.A.L.E." partnervalstīs. Projektā sadarbojas septiņi partneri no piecām Eiropas valstīm: Portugāles, Itālijas, Latvijas, Horvātijas un Francijas.

Vairāk informācijas par projekta iespējām <https://www.spechaleerasmus.eu/>. □

Sagatavojuši
ARITA LEJIŅA

VIDZEMES ZINĀS

Ražo NATO vajadzībām

Valmiera. Viens no lielākajiem metālapstrādes uzņēmumiem Baltijas valstīs SIA "VALPRO" noslēdzis līgumu ar NATO Atbalsta un iepirkumu aģentūru par metāla kannu ražošanu sabiedroto valstu armijas vajadzībām. Šāda iespēja ir ne tikai liels ieguvums uzņēmumam, bet arī zināms kvalitātes novērtējums.

Jauniešiem sava republika

Siguldas novads. Siguldas pagasta kultūras namā sadarbībā ar novada Jaunrades centru un jauniešu iniciatīvu centru "Mērķis" tiks atklāta jauno mūziķu telpa "Mūzikas republika", kurā jauniešiem būs iespēja brīvo laiku pavadīt radošā atmosfērā. Te iecerētas tikšanās un meistarklases ar Latvijā pazīstamiem mūziķiem, varēs mācīties spēlēt mūzikas instrumentus, kā arī apmeklēt dažādus tematiskos pasākumus.

Sakops parku

Gulbenes novads. Par 13 379 eiro pašvaldība veiks Druvienas muižas dīķa tīrīšanu, nogāžu līdzināšanu un apzaļumošanu, tiks izveidota gājēju taka, ierīkota peldvieta, bērnu smilšu laukums, izgatavoti un

uzstādīti soliņi un laipas. Sakārtojot Druvienas pagasta kultūrvēsturisko dabas mantojumu, tiks sekmēta pagasta pievilcība, nodrošinot muižas dīķa pieejamību, kvalitatīvu un daudzveidīgu izmantošanu.

Būs picas restorāns

Salacgrīvas novads. Martā Salacgrīvā tiks atvērta picas restorāns "Ab Initio". Te piedāvās 400 grādu temperatūrā ar ozola malku kurinātā krāsni ceptas itāļu picas. Picas restorāna atvēršanai izmantots "Leader" programmas finansējums gandrīz 35 tūkstoši eiro. Tiks radītas jaunas darbavietas novadā, un restorāns būs arhitektoniski cienīgs kaimiņš jaunajai Salacgrīvas jahtotāju servisa ēkai.

Vesternu filmē Mazsalacā

Mazsalacas novads. Mazsalacā pie īpaši filmai veidota 19. gadsimta namiņa uzņemtas pēdējās vesterna "Kur vedis ceļš" epizodes, noslēdzot Matīsa Kažas debijas pilnmetražas spēlfilmas uzņemšanu. Mazsalacas novada iedzīvotāji iejutās barona apsardzes, staļipuišu un zemnieku lomās. Filma uzņemta Latvijā, Itālijā un Zviedrijā, tajā piedalījušies aktieri no kino profesionāļi no visām trim valstīm. Filmas pirmizrādi var sagaidīt šā gada

beigās.

Joprojām kontrabanda

Alūksnes novads. Sankcionētas kratīšanas laikā Alūksnes novadā tika atrastas un izņemtas 3480 cigaretes bez Latvijas Republikas akcīzes nodokļa markām. Policijā uzsākta administratīvā lietvedība.

Ārstēsies turpat blakus

Valkas novads. Pašvaldība kopā ar Nacionālo veselības dienestu ir izstrādājusi atvieglojumu kārtību, kādā Valkas novada iedzīvotāji varēs saņemt atmaksu par Valgas slimnīcā saņemtajiem pakalpojumiem.

Valsts drošībai

Valmiera. Nodrošinot Latvijas teritoriālo aizsardzību, bruņotie spēki Valmierā veidos divas jaunas profesionālā dienesta rotas, pilsētā bāzēsies arī kaujas izlūkošanas kāpurķēžu mašīnas un pašgājējhaubices. Rotu izveidošanas projekts Valmierā noslēgsies pēc vairākiem gadiem. Ziemeļvidzemes lielākajā pilsētā varētu atrasties aptuveni desmit pašgājējhaubices.

Sagatavojuši
SARMĪTE FELDMANE